

ŠTIRI
DESETLETJA -
ŠTIRI
ORGANIZACIJE

ZVEZA ZDRUŽENJ SAMOSTOJNIH OBRTNIKOV SLOVENIJE (od 1969 do 1979)

Janko Šinkovec, obrtnik - živilec iz Ljubljane, prvi predsednik sodobne, samostojne obrtniške organizacije po vojni, Zveze združenj samostojnih obrtnikov Slovenije. Vodil jo je od leta 1969 do leta 1975.

Ustanovitev in delovanje združenj je kmalu pokazalo potrebo po organizacijski izpopolnitvi, usklajenem delu in tudi učinkovitemu nastopanju na republiški ravni. Na podlagi predhodnih dogovorov in razprav med združenji in društvi so se **7. decembra 1969** v Ljubljani sestali delegati dvanajstih združenj z območij Celja, Cerknice, Jesenic, Kopra, Kranja, Ljubljane, Ljutomera, Murske Sobote, Novega mesta, Radovljice, Trziča, društva posavskih obrtnikov iz Krškega in društva avtoprevoznikov iz Maribora. Ta sestanek ima v zgodovini slovenskega obrtništva posebno mesto, saj je bila na njem rojena sodobna, samostojna obrtniška organizacija - **Zveza združenj samostojnih obrtnikov Slovenije**, ki jo štejejo za neposredno predhodnico današnje Obrtne zbornice Slovenije.

Po statutu, ki je bil sprejet na ustanovnem zboru, je bila zveza prostovoljna strokovna organizacija področnih združenj samostojnih obrtnikov, avtoprevoznikov in zasebnih gostincev Slovenije. Za prvega predsednika in predsednika upravnega odbora je bil izvoljen obrtnik **Janko Šinkovec** iz Ljubljane. V upravnem odboru in drugih organih pa so bili zastopani predstavniki vseh združenj.

Slovenski obrtniki so imeli svojo organizacijo ne le prvi v tedanji skupni državi, temveč tudi med prvimi v takrat še "nedemokratičnem" delu Evrope. Naloge te prve samostojne obrtniške organizacije po drugi vojni (obrniki so morali biti pred tem skupaj z velikimi podjetji v gospodarski zbornici, zato je bilo to tedaj kar pogumno dejanje) so bile v bistvu zelo podobne nalo-

gam današnje obrtne zbornice. Ni se sicer govorilo o promociji, poslovno-informacijskih sistemih, storitvah za člane in podobnem, kar je v ospredju dela zbornice danes, pač pa je imela tedanja zveza nalogo skrbeti za strokovni razvoj in napredek obrtništva v Sloveniji in za njegovo enakopravno vključitev v tedanji gospodarski in politični sistem. Skratka, cilj je bil vseskozi isti: na vse mogoče načine pomagati obrtnikom, da bi lahko lažje in bolje delali, služili in živeli.

Zveza je delovala slabih deset let, se nato preobrazila v Zvezo obrtnih združenj Slovenije, ta pa se je leta 1991 preoblikovala v današnjo Obrtno zbornico Slovenije.

7. december 1969 pa je tisti datum, ki ga slovenska obrt in njeno članstvo upravičeno štejeta za začetek svojega aktivnega vstopa v novejšo slovensko zgodovino, zlasti pa kot prelomnico v stanovski, strokovni in gospodarski uveljavitvi.

Obrtnike se je bolje "slišalo"

Nova organiziranost, ki je preraščala volonterске okvirje, je precej pripomogla k intenzivnemu sodelovanju obrtnikov pri obravnavi obrtništva nasploh.

Že takoj v začetku so se obrtniki zavzeli za enakopravno vključitev v sistem pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja. V začetku sedemdesetih let pa je bilo veliko razprav tudi o obrtnem zakonu. Zveza združenj je sodelovala s svojimi predlogi in dokaj spretno lobirala. Ob obisku pri enem od bolj naprednih vodilnih politikov tistega časa je ta izjavil: "Pravi obrtnik je pristaš tega, da za pošteno delo dobi pošteno priznanje in plačilo." Dvoumno, a za tiste čase kar obetavno.

Skupščina SR Slovenije je 18. julija 1973 obrtni zakon po dolgotrajnih razpravah sprejela. Obrtni zakon in ustava sta uveljavila načelo o "enakem družbenoekonomskem položaju samostojnega osebnega dela z delavci v združenem delu", kar je bil za obrtnike velikanski uspeh.

O tedanjih razmerah in o hotenjih obrtnikov govore naslednje besede predsednika Janka Šinkovca pred tretjim občnim zborom zveze združenj: "Prvič nas v ustavi omenjajo kot kate-

Prostovoljna združenja seveda še niso imela svojih poslovnih prostorov ali celo obrtnih domov. Člani so se zato sestajali v najetih prostorih ali kar gostilnah. Na sliki je občni zbor Zveze združenj samostojnih obrtnikov Slovenije v Radovljici (4. februarja 1974), spredaj predsednik Janko Šinkovec.

gorijo ljudi, ki je enaka z ostalimi delovnimi ljudmi. Ustavna določila so le prvi korak. Ne smemo manjkati pri vseh drugih zakonskih predpisih, ki bodo to zvrst dejavnosti podrobneje urejali... Poskušali bomo aktivno sodelovati v organih občinskih skupščin, v SZDL, sindikalnih organizacijah in drugih družbenopolitičnih organizacijah. Želimo doseči, da bi imeli svojega predstavnika v skupščini SRS."

Maja 1975 je bil ustanovljen Komite Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije za osebno delo (danes bi temu organu lahko rekli ministrstvo za obrt in podjetništvo). Bil je prvi takšen komite v tedanji Jugoslaviji, kar kaže na to, kako daleč pred ostalimi republikami je bila takrat pri pojmovanju zasebnosti Slovenija. Predsednik komiteja je bil **Vlado Klemenčič**, ki se je takoj povezal z zvezo obrtniških združenj in tesno sodeloval z njo.

V tem času je zaživel tudi sodelovanje z Gospodarsko zbornico Slovenije, novo vsebino tega sodelovanja pa je zastavil njen predsednik **Andrej Verbič**.

Dokaj uspešna je bila nova organizacija tudi pri zagotavljanju posojil za obrt, ki jih obrtniki v takratnem bančnem sistemu, razen izjemno redkih, niso mogli dobiti. Skromna možnost je obstajala le prek obrtniškega sklada za vzajemno pomoč. Prve, vendar izjemno pomembne korake so napravili v obrtnih združenjih v Grosupljem in Cerknici, ko so s takratno Koprsko banko sklenili poseben dogovor o dokaj ugodnih pogojih za najem posojil za obrt. Potem se je aktivirala tudi Zveza, med pobudnike teh začetkov pa štejemo predvsem **ing. Avgusta Grila** iz Grosupljega, **Antona Lampiča** iz Cerknice in **Miho Turšiča** iz Ljubljane, ki je bil tedaj podpredsednik Zveze. Ti trije so namreč prevzeli v tistih časih zelo težko breme organiziranega zagotavljanja svežega denarja za razvoj obrti. Zato je bila v okviru zveze ustanovljena nekakšna "interna posojilnica" ("čebelica"), saj takratna oblast obrtnikom ni dovolila ustanovitve obrtniške hranilnokreditne službe (kmetom, nasprotno, pa je to bilo dovoljeno), čeprav so pri predlogu za ustanovitev take službe obrtniki kot vzorec navedli primer zagrebških obrtnikov, ki so takšno hranilniško službo že imeli. Kakorkoli že, tudi takrat edino možna oblika (torej v sodelovanju z banko, najprej s Koprsko, nato še z Ljubljansko) je dala za takratne čase velike učinke. Obrtniki so z garancijo Zvezine "čebelice" dobivali prepotrben denar za svoj gospodarski razvoj.

Prva številka Obrtnika; do leta 1978 je bil časopis, nato je postal revija

Ponovno rojstvo časopisa Obrtnik

Pomemben mejnik za osveščenost in obveščenost obrtnikov je bil september 1971. Takrat je namreč po večletnem premoru izšla prva številka obnovljenega stanovskega glasila Obrtnik, katerega glavni urednik je postal predsednik Zveze **Janko Šinkovec**, odgovorna urednica pa sekretarka Zveze **Hedi Bertancelj**. V prvem uredniškem odboru so bili **Leopold Drame**, **Jože Kos**, **Franc Križaj**, **Franc Petek** in **Ančka Tomšič**. Časopis je postal še posebej zanimiv z uvedbo svetovalne priloge (današnjega Obrtnikovega Svetovalca). Leta 1978 se je Obrtnik vsebinsko in oblikovno preoblikoval v revijo. Takšno obliko ima še danes, ko je največja poslovna revija v Sloveniji.

Zveza združenj samostojnih obrtnikov si je prizadevala za sodelovanje z Gospodarsko zbor-

Občni zbor Zveze združenj samostojnih obrtnikov Slovenije 14. februarja 1975. Tedaj še prostovoljna organizacija je postajala vse močnejša, saj je združevala že veliko večino slovenskih obrtnikov.

Športnih iger obrtnikov in delavcev (SIOD) obrtna zbornica ne prireja več. Včasih (na sliki je 4. SIOD v Ljutomeru leta 1978) pa so bile to prave male olimpiade z nekaj tisoč udeleženci, ki so že tedaj kazale združeno moč obrtništva.

"Društveno" Zvezo združenj samostojnih obrtnikov Slovenije je v ključnih letih njenega preoblikovanja v "zbornično" Zvezo obrtnih združenj Slovenije (od leta 1975) vodil Stane Špindler iz Ljubljane. Predsedoval je tudi novi organizaciji ZOZS - vse do leta 1983.

nico Slovenije, ki pa je bila v začetku do tega sodelovanja zadržana. Kasneje je bil v njenem sestavu ustanovljen Zbor samostojnih obrtnikov in gostincev, ki mu je predsedoval eden zelo aktivnih oblikovalcev obrtniške stanovske organizacije, **Matko Kavtčnik**. Tako se je obrtniški glas prenesl tudi v tedaj edino "zveličavno" organizacijo gospodarstva.

Ni odveč poudarjati, da so se v tem obdobju obrtniki zelo težko odločali za učence v delavnicah. Odbor za izobraževanje, ki je bil ustanovljen leta 1975, vodil pa ga je **Anton Lampič**, je na terenu s predstavniki občin bil bitko za pridobivanje kadrov, tesno pa je odbor sodeloval tudi s splošnim združenjem malega gospodarstva pri gospodarski zbornici.

Ni pa moč mimo še ene združevalne dejavnosti slovenskih obrtnikov v tistem času, mimo športa in kulturne dejavnosti. Da bi pridobili še več članov, pa tudi "družbene teže", se je razvijala tudi ta plat dejavnosti zveze. Prve športne igre so bile leta 1975 v Novem mestu, sledile pa so igre v Mariboru, Ljutomeru in nato večkrat v Ljubljani. Imena, ki so se zapisala pri organizaciji tega področja so **Franč Ambrož**, **Milan**

Aleš in **Stanislav Kramberger**. Športne igre so bile zelo množične, saj so imele tudi po več tisoč udeležencev; prave "obrnliške olimpiade". Tudi na ta način je obrt kazala svojo moč in širila svoj vpliv. Na kulturnem področju pa so bila v ospredju srečanja obrtniških pevskih skupin ali zborov.

Rojevanje prave zbornične organizacije

V letu 1973 je bil sprejet nov obrtni zakon, po volitvah leta 1975 pa je na čelo Zveze združenj samostojnih obrtnikov Slovenije stopil **Stane Špindler**, lastnik strojne delavnice iz Ljubljane.

Leta 1977, ob pripravi novega obrtnega zakona, so se začele razprave o sodobnejšem, predvsem pa obveznem organiziranju slovenskih obrtnikov, ki so potekale tako v državnih organih kot v naši stanovski organizaciji. Formalno se je to potrdilo oktobra 1978, ko je bil sprejet ustrezen zakon, s katerim je Zveza združenj samostojnih obrtnikov Slovenije v naslednjih mesecih dobila položaj splošnega združenja v okviru gospodarske zbornice in prevzela zbornične naloge za področje "samostojnega osebnega dela", kot se je tedaj reklo obrti. Članstvo obrtnikov v obrtnih združenjih je postalo obvezno, z novim obrtnim zakonom, ki je začel veljati v začetku 1979 leta, pa je Zveza prevzela tudi odgovornost za opravljanje preizkusov znanja za pridobitev usposobljenosti za določene obrtne dejavnosti. Med aktivnostmi Zveze je postajala pomembna organizacija sejmov malega gospodarstva ter domače in umetnostne obrti (Kranj, Slovenj Gradec, Celje).

Obrtniška organizacija je torej prerastla prostoovoljno, društveno združevanje in se začela približevati takšni obliki, kot so jo tedaj poznale močne obrtne zbornice v tujini.

Delegacija obrtnikov pod vodstvom Staneta Špindlerja pri tedanjem predsedniku predsedstva Republike Slovenije Sergeju Kraigherju (1977)